

OVER GISTEREN

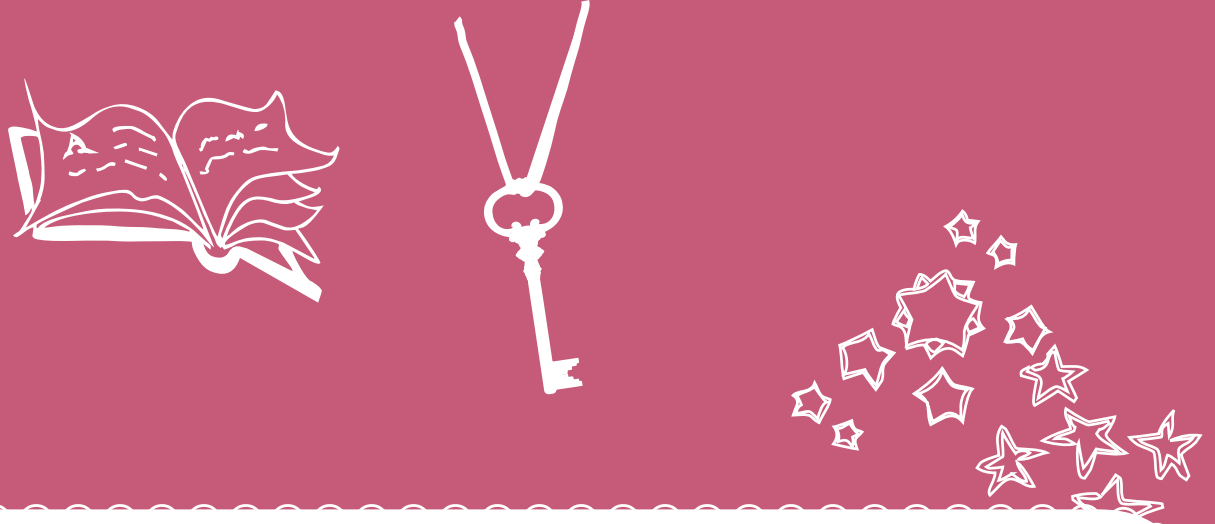
Erfgoedproject
voor kleuters

DOCENTENHANDLEIDING

VERSIE VAN GOGH ETTEN-LEUR, MUSEUM SINT-PAULUSHOFJE

erfgoed brabant

COLOFON

Het format van het project *OVERGISTEREN* is in 2008 ontwikkeld door Erfgoed Brabant in het kader van Erfgoed a la Carte 's-Hertogenbosch vanuit een samenwerking met het Noordbrabants Museum, basisschool 't Schrijverke en basisschool De Ontdekking. In 2024 is *OVERGISTEREN* herzien.

erfgoed brabant

Met dank aan

Het project *OVERGISTEREN* versie Van Gogh Etten-Leur, Museum Sint-Paulushofje is ontwikkeld met dank aan:

Van Gogh Etten-Leur, Museum Sint-Paulushofje
Markt 59
4875 CC, Etten-Leur

Klankbordgroep leerkrachten en musea

Janneke Vanhouten, kbs De Toekomst
Yvonne van Bussel, kc De Vlier
Ellen Vos, NKS De Horizon
Jeannette Hendriks, Nederlands Steendrukmuseum

Foto- en filmproductie

Marja van Trier, spel
Michiel Kerkhof, Twinning Media, video
Imke Donkers, regie
NOBB Meierijstad, locatie Veghel
Heemkundekring Vehchele
Het Noordbrabants Museum
Design Museum Den Bosch

Vormgeving en drukwerk

Maartsehazen.nl

's-Hertogenbosch, juli 2025

© Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever, Erfgoed Brabant.

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	4
Inleiding	5
Doelgroep	
Leerdoelen erfgoededucatie	
Opzet project, tijdsduur en organisatie	
Inhoud lespakket	6
Les 1: Van wie is die koffer?	8
1.1 Introductie van de koffer	
1.2 Kringgesprek: wat moeten we met de koffer doen?	
1.3 Kringgesprek 2: wat zit er in de koffer?	
1.4 Paniek bij de museummedewerker (filmpje 1)	
1.5 E-mail aan het museum	
1.6 Speel- en werklessen	
Les 2: Voorbereiding op het museumbezoek	12
2.1 Kringgesprek: een email van het museum (filmpje 2)	
Les 3: Het museumbezoek	13
Les 4: Dingen van vroeger van thuis	14
4.1 Kringgesprek: nabespreking van het museumbezoek	
4.2 Kringgesprek: dingen van vroeger van thuis	
4.3 Speel- en werklessen	
Les 5: Het museum <i>OVERGISTEREN</i> in de klas	16
5.1 Kringgesprek: het maken van een tentoonstelling	
5.2 Speel- en werklessen	
5.3 Gasten in het museum!	
Digitale Bijlagen	18
Bijlage 1: Antwoordbrief van het museum	
Bijlage 2: Informatie voor de begeleidende ouders	
Bijlage 3: Museumregels	
Suggesties voor werklessen	20
1. Lees- en schrijfhoek	
2. Verfhoek	
3. Knutselhoek	
4. Museumhoek	
5. Ontdekhoek	
6. Verteltafel	
7. Bouwhoek	
8. Zandtafel	
9. Ontwikkelingsmateriaal	
10. Buitenactiviteiten	
Extra boeksuggesties	23

VOORWOORD

Er is een koffer gevonden. Jij vond hem als leerkracht gewoon op straat en hij staat nu bij jou in de klas. De leerlingen zijn nieuwsgierig: van wie zou de koffer zijn? Mag je een gevonden koffer zomaar openmaken? Hoe kun je er achter komen van wie hij is? Samen met de leerlingen besluit je uiteindelijk de koffer open te maken en vind je hierin allerlei bekende en onbekende voorwerpen. Denk aan een sleutel, handschoentjes, een meetlint en een vergrootglas, maar ook een oud voorwerp dat zó uit een museum lijkt te komen. Wanneer je de weekplanning met de foto van de museummedewerker vindt, weet je het zeker: dit is de koffer van een museummedewerker. Een spannend filmpje introduceert vervolgens de museummedewerker én het museum aan de klas. Wat blijkt? De museummedewerker is in paniek omdat de koffer kwijt is. Via een email breng je met de leerlingen de museummedewerker op de hoogte. Je ontvangt vervolgens met je klas een filmpje waarin de museummedewerker laat weten zéér opgelucht te zijn dat de koffer is gevonden. En raad eens? Jullie worden uitgenodigd om de koffer terug te brengen en het museum te bezoeken!

De vondst van de koffer van *OVERGISTEREN* is voor de leerlingen een kennismaking met het museum en het bewaren van bijzondere dingen. Het vormt een ware ontdekkingstocht naar de mensen, voorwerpen en woorden die daarbij een rol spelen. Wij wensen jou en je leerlingen veel plezier tijdens de uitvoering van het project.

Van Gogh Etten-Leur, Museum Sint-Paulushofje
Erfgoed Brabant

INLEIDING

OVERGISTEREN laat leerlingen op een zinvolle en spannende manier kennismaken met een museum. In het lespakket *OVERGISTEREN* staat de koffer van een museummedewerker centraal. Leerlingen maken in een video kennis met deze museummedewerker die hen vervolgens uitnodigt voor een museumbezoek. Tijdens het museumbezoek ontdekken de leerlingen dat voorwerpen van betekenis kunnen zijn en dat ze bewaard kunnen worden. Aan de hand van de voorwerpen in de koffer gaan leerlingen in de klas aan de slag met activiteiten rond de begrippen 'museum' en 'bewaren'. De (historische) voorwerpen helpen bij ontluikend historisch tijdsbesef en vormen aanleiding voor het verder ontwikkelen van vaardigheden, het opdoen van ervaringen en de verwerking daarvan. Met *OVERGISTEREN* leren leerlingen communiceren over en aan de hand van voorwerpen en wordt hun woordenschat uitgebreid. Tenslotte worden de leerlingen geconfronteerd met de vraag waarom het belangrijk is om voorwerpen van vroeger te bewaren. Hierbij wordt de link gelegd met bijzondere voorwerpen uit de familie van de leerlingen zelf. Zo wordt er een museum in de klas gemaakt van het eigen erfgoed van de kleuters.

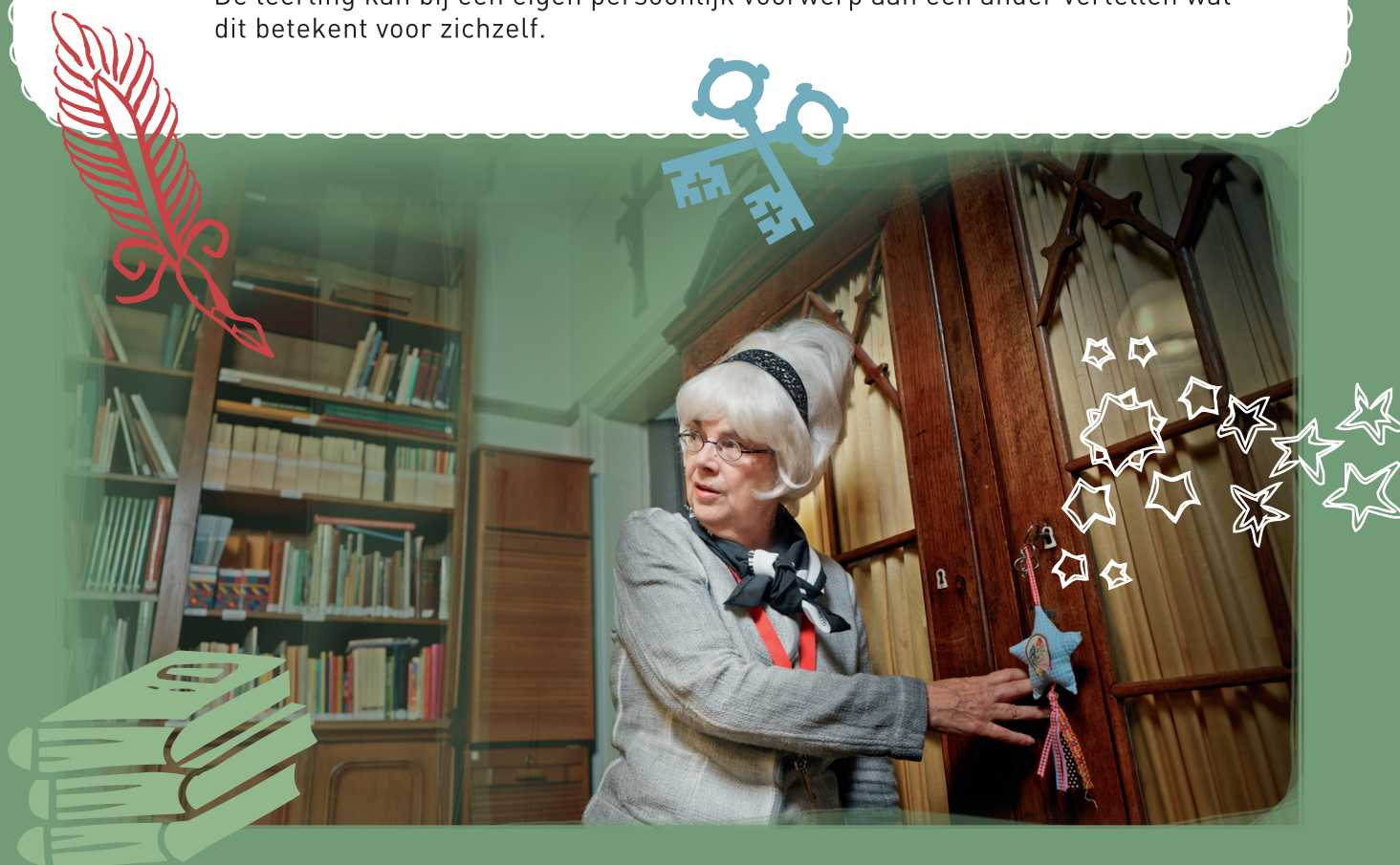
Doelgroep

Groep 1, 2 (en 3)

Leerdoelen erfgoededucatie

OVERGISTEREN sluit bij het onderwijscurriculum aan bij de leergebieden Kunst & Cultuur (waaronder erfgoed), Mens & Maatschappij, Nederlands en Burgerschap. Daarbij werken leerlingen aan de volgende leerdoelen:

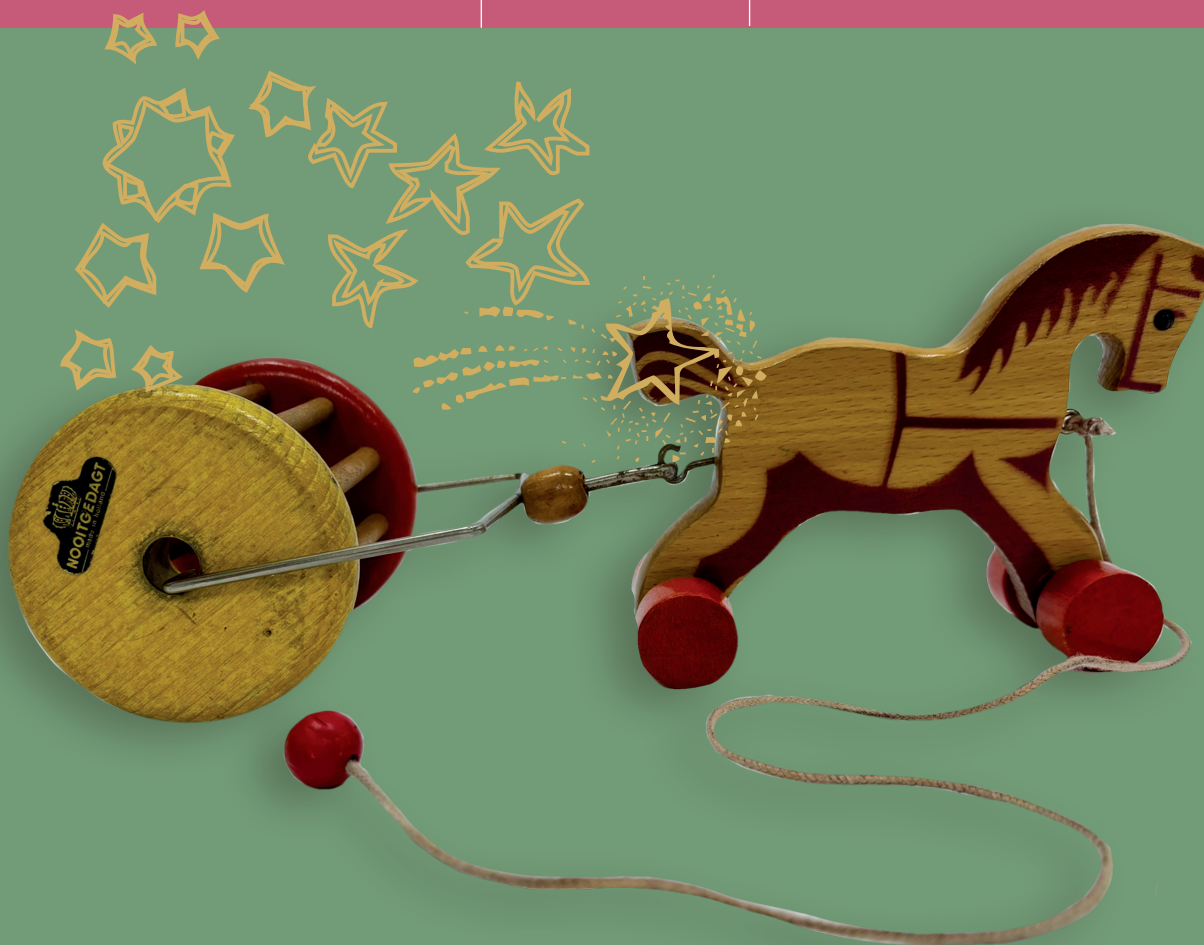
- De leerling kan begrippen rondom erfgoed herkennen (en hanteren).
- De leerling kan met zijn/haar zintuigen eigenschappen van erfgoed onderzoeken en beschrijven.
- De leerling kan onderdelen van een verhaal dat hoort bij het erfgoed navertellen of naspelen.
- De leerling kan voorzichtig omgaan met erfgoed.
- De leerling kan aanwijzingen opvolgen hoe met erfgoed in een specifieke situatie om te gaan. Denk aan huisregels bij rondleidingen.
- De leerling kan bij een eigen persoonlijk voorwerp aan een ander vertellen wat dit betekent voor zichzelf.

Opzet project, tijdsduur en organisatie

Het lesproject *OVERGISTEREN* bevat een koffer met voorwerpen (zie 'inhoud lespakket') en digitale materialen met suggesties voor speel- en werklessen in de klas. *OVERGISTEREN* is opgebouwd uit lessen die op elkaar aansluiten. Het lesproject sluit aan bij de gebruikelijke wijze van kleuteronderwijs en biedt ruimte voor eigen invulling van speel- en werklessen. De leerkracht houdt rekening met een aantal organisatorische vragen voor de uitvoering van het lesproject.

Onderdeel	Tijdsduur	Organisatie voor dit onderdeel
1. Van wie is die koffer?	1 week	Koffer bij museum/marktplaats ophalen.
2. Voorbereiding op het museumbezoek	1 week	Zes ouders regelen voor museumbezoek.
3. Het Museumbezoek	1 dagdeel	Controleren afgesproken tijd museumbezoek en klas voorbereiden museumbezoek. Koffer meenemen. De leerlingen nemen allemaal een bijzonder voorwerp van thuis mee. Eventueel ouders uitnodigen voor museumbezoek in de klas. Koffer bij museum/marktplaats afleveren.
4. Dingen van vroeger van thuis	1-4 weken	
5. Het museum <i>OVERGISTEREN</i> in de klas		

INHOUD LESPAKKET

In het lespakket vind je materialen voor de lessen op school. De voorwerpen in het lespakket zijn bedoeld om mee te werken in de klas. De leerlingen mogen er dus aanzitten en de voorwerpen gebruiken. Ga er alsjeblieft wel zuinig mee om. Het materiaal is met zorg samengesteld en wordt door verschillende scholen na elkaar gebruikt.

Let op: de tube lijm is niet geschikt voor gebruik door kleuters en dient alleen om te laten zien in de kring. Als je de kleuters wilt laten lijmen, gebruik dan schoollijm.

De koffer van de museummedewerker:

Voorwerpen die de museummedewerker bij zijn werk gebruikt:

Planbord met week-planning en foto	Op het planbord kun je zien welke taken de museummedewerker elke dag van de week in het museum uitvoert. De museummedewerker schrijft op welke dingen belangrijk zijn om te onthouden, bijvoorbeeld de omschrijving van een voorwerp uit de collectie.
Sleutel	De sleutel gebruikt de museummedewerker om deuren van het museum te openen.
Keycord	De sleutel van het museum hangt aan het keycord, zodat de museummedewerker de sleutel makkelijk kan meenemen.
Folder van het museum	De folder vertelt bezoekers meer over het museum. Bijvoorbeeld: wat is er te zien en waar kun je het museum vinden?
Handschoen	Oude voorwerpen zijn kwetsbaar voor vuil en huidvet. Om te voorkomen dat kwetsbare voorwerpen daaronder komen te zitten, wassen museummedewerkers heel goed hun handen, maar vroeger trokken ze daarvoor handschoenen aan.
Meetlint	Met het meetlint weet de museummedewerker precies na te meten hoe hoog, lang of breed een voorwerp is.
Vergrootglas	Met het vergrootglas kan de museummedewerker kleine details bekijken, zoals beschadigingen of scheurtjes in een voorwerp.
Pincet	Met het pincet kan de museummedewerker hele kleine voorwerpen voorzichtig vastpakken en bekijken.
Schoonmaakkwastje	Oude voorwerpen kun je niet zomaar schoonmaken met zeep en sop. Ze mogen niet nat worden of kunnen beschadigen. Om het stof en vuil te verwijderen, gebruikt de museummedewerker een schoonmaakkwastje.
Poetsdoek	Bezoekers van het museum laten met hun vingers plekken achter op het glas van de vitrine. Met de poetsdoek kan de museummedewerker het glas poetsen.
Lege tube lijm en pot met gelijmde scherf	Kwetsbare voorwerpen zoals een stenen pot kunnen breken. De medewerker plakt de scherven met lijm aan elkaar, zodat je kunt zien hoe de pot er uit zag.
Schilderijlijst	Een schilderij dat de museummedewerker graag wil laten zien, kun je aan de muur ophangen in een schilderijlijst. Zo kan de bezoeker het goed bekijken.

Voorwerpen uit de collectie van het museum:

Fotoboekje met vier foto's

In het fotoboekje vind je foto's van het museum.
Hoe ziet het museum er van binnen en van buiten uit?
En welke voorwerpen kun je er bijvoorbeeld zien?

Huisnummerbordjes

Elk huis heeft een huisnummer. Dit staat op een bordje aan de muur.

Extra materialen in te zetten in de les:

- 21 woordenschatkaarten bij de begrippen uit de leskoffer
- Boek: Nijntje in het museum
- Boek: Prinses Arabella in het museum
- Boek: De stip

Extra digitale materialen voor de speel- en werklessen vind je op de bijgeleverde USB-stick aan het keycord.

- leesrups (21 kaarten), 21 woordkaarten, 21 stempelkaarten, 21 woordplaten, 6 kralenkaarten
- 6 PLUSwoordkaarten, 6 PLUSstempelkaarten, 6 PLUSwoordplaten
- kijkplaat 'Het museum'
- memoryspel

LES 1: VAN WIE IS DIE KOFFER?

Doel

Leerlingen maken kennis met de koffer en de begrippen 'museum' en 'vroeger'

Tijdsduur

1 week

Organisatie voor dit onderdeel

Koffer bij museum/marktplaats ophalen

1.1. Introductie van de koffer

Neem de koffer mee de klas in en verras de leerlingen. Iemand heeft de koffer in de buurt van de school gevonden en afgegeven. Is de koffer van school? Nee, maar van wie wel?

1.2. Kringgesprek 1: wat moeten we met de koffer doen?

Besprek met de leerlingen:

a. Wat moeten we nu met deze koffer doen?

- Mag je eraan zitten?

Conclusie: ja, maar in ieder geval voorzichtig doen, want het is van iemand anders.

b. De koffer moet terug naar de eigenaar, maar wie is dat?

- Kun je aan de buitenkant zien van wie deze koffer is?
- Hoe kun je erachter komen van wie die koffer is?
- Mag je de koffer open maken?

Conclusie: Je moet weten wat er in de koffer zit, anders weet je niet van wie de koffer is.

1.3. Kringgesprek 2: wat zit er in de koffer?

a. Wat zou er in de koffer zitten? Bekijk de voorwerpen en laat de leerlingen daarbij hun zintuigen gebruiken. Bespreek per voorwerp bijvoorbeeld:

- Wat is het?
- Hoe voelt het?
- Hoe ziet het eruit?

En laat ze nadenken waar het voorwerp voor wordt gebruikt:

- Waar is het van gemaakt?
- Waar kun je het voor gebruiken?
- Kunnen de leerlingen een link leggen tussen het 'gereedschap' van de museummedewerker en de collectievoorwerpen?

Bijvoorbeeld: • Lege tube lijm – Pot

• Pincet – Foto's

• Poetsdoek – Lijst

• Vergrootglas – Museumvoorwerp

Let op: laat het planbord met de weekplanning en de museumfolder als allerlaatste aan de kinderen zien, want hieruit kunnen ze opmaken van wie de koffer is.

b. Laat de leerlingen nadenken over de weekplanning.

- Herkennen ze de dagen van de week?
- Hebben ze in de gaten dat er elke dag van de week taken uitgevoerd moeten worden?
- Welke taken staan er op het planbord?
- En wie zou die taken moeten uitvoeren?

Bekijk de foto van de museummedewerker en lees het woord 'museummedewerker' hardop voor.

Conclusie: de koffer is van een museummedewerker! Op de folder van het museum staan de naam en het adres van het museum.

1.4 Paniek bij de museummedewerker (filmpje 1)

Bekijk met de leerlingen in de klas filmpje 1 'Paniek – koffer kwijt'. Zie hiervoor het digitale katern 'filmpje 1'.

Let op: de video start met een zwart beeld en alleen maar geluid (voetstappen, piepen van een deur etc). Zorg dat de leerlingen stil zijn en goed luisteren! Na een tijdje verschijnt de buitenkant van het museum in beeld.

De leerlingen maken in het filmpje kennis met een museummedewerker die de koffer kwijt is. Het filmpje introduceert de begrippen 'museum' en 'vroeger' en laat leerlingen ontdekken dat voorwerpen betekenis kunnen hebben. De leerlingen beseffen dat de museummedewerker de koffer kwijt is. En die koffer staat nu in hun klas!

In de video spreekt de museummedewerker over een bijzonder voorwerp (het gaat om het voorwerp met het labeltje 'bijzonder' eraan). Kunnen de leerlingen bedenken om welk voorwerp uit de koffer het gaat?

In de koffer zit ook iets van vroeger...
Dat is pas ECHT BIJZONDER...
Waarom staat hij hier niet onder?

Wat is een museum? Bekijk met de leerlingen de digitale kijkplaat 'In het museum'. Wie weet wat een museum is? Een museum is een gebouw waar bijzondere spullen worden bewaard die (bijna) nergens (meer) te koop zijn. Je kunt er naartoe om de spullen te bekijken.

- Wie is wel eens in een museum geweest?
- Hoe ziet een museum er van binnen uit? Bijvoorbeeld: allemaal kamers met glazen kasten waar voorwerpen in liggen. Of: allemaal kamers met schilderijen aan de muur. Hal met kassa. Soms museumwinkel. Soms restaurant. Er zijn hele grote musea met wel vijftig zalen. En je hebt hele kleine musea. Zet hierbij eventueel de woordenschatkaartjes uit bijlage 1 voor in.
- Andere bijzondere dingen over een museum? Bijvoorbeeld museumregels: zachtjes praten en lopen in de gangen, enzovoorts (zie bijlage 3).

1.5. E-mail aan het museum

Het museum moet natuurlijk weten dat de koffer is gevonden.
Wat zal de museummedewerker opgelucht zijn!

- Hoe kun je laten weten dat de koffer is gevonden?

De klas gaat een email versturen aan het museum. Stuur dit bericht aan overgisteren@erfgoedbrabant.nl. U krijgt een automatisch antwoord op uw bericht.

Let op: als u de leerlingen laat meelezen in de email, gebruik dan deze tekst die ook in het filmpje wordt gebruikt:

"Voor het museum. Aan de museummedewerker. Wij hebben een koffer gevonden vol bijzondere spullen. Op de koffer staat museummedewerker. Bent u toevallig deze koffer kwijt? Zullen we hem terug komen brengen? Groetjes van de hele klas. PS. zie foto"

1.5. Speel- en werklessen

Voor de verschillende hoeken in de klas zijn suggesties voor speel- en werklessen bijgeleverd. Zie hiervoor het digitale katern werklessen op de bijgeleverde usb-stick. Bij iedere speel- en werkles staat vermeld bij welke les(sen) deze het beste past. Sommige speel- en werklessen horen specifiek bij les 1, ter voorbereiding op het museumbezoek.

LES 2: VOORBEREIDING OP HET MUSEUMBEZOEK

Doel

Tijdsduur

Organisatie voor dit onderdeel

Leerlingen worden voorbereid op het museumbezoek

1 week

Zes ouders regelen voor museumbezoek

2.1. Kringgesprek: een email van het museum (filmpje 2)

a. Bekijk filmpje 2

Het museum heeft een antwoord gestuurd op de email van de klas.

Bekijk vervolgens met de leerlingen in de klas filmpje 2 'De email'.

De museummedewerker ontvangt in het filmpje de zojuist verstuurde email en reageert opgelucht. De klas wordt uitgenodigd om het museum te komen bezoeken en vraagt om de gevonden koffer met spullen mee te nemen. Als dank mogen de kinderen dan het museum bekijken!

b. De regels van het museum.

Als de kinderen straks in het museum zijn, waar moeten ze dan op letten? Wat mag er in een museum? Bespreek dit met de kinderen. Zie bijlage 3 voor een overzicht van museumregels.

c. Wat wil je nog weten van het museum?

De kinderen weten nu al best veel over een museum. Maar ze hebben straks vast nog wel vragen aan de museummedewerker. Wat zouden de kinderen willen vragen? Koppel hier bijvoorbeeld een speel- en werkles aan: wat weten we al van het museum en wat zouden we nog willen weten? De museummedewerker uit het filmpje is een actrice en niet aanwezig tijdens het museumbezoek. Maar gelukkig heeft ze leuke collega's!

Verdeel de klas ter voorbereiding op het museumbezoek in zes groepjes. Regel zes ouders die de groepjes bij uitvoering van de museumopdrachten kunnen begeleiden. Gebruik eventueel de digitale tekst van Bijlage 2 'Informatie voor de begeleidende ouders' om in een app-groep of per email naar de ouders te versturen.

LES 3: HET MUSEUMBEZOEK

Doel

Tijdsduur

Organisatie voor dit onderdeel

Leerlingen maken kennis met het museum

1 dagdeel

Controleren afgesproken tijd museumbezoek en klas voorbereiden op museumbezoek.

Koffer meenemen.

Zorg dat de lessen 1, 2 en 3 zijn afgerond. Ter voorbereiding op het museumbezoek deel je de klas in zes groepjes in. Nummer deze groepjes 1-6 en wijs per groepje een begeleidende ouder aan. Neem de koffer met materialen mee naar het museum. De medewerker is die immers kwijt en wil hem graag terug!

1. De binnenkomst in het museum en introductie (15 minuten)

In het museum meld je je met de klas bij de baliemedewerker. Vervolgens zal de museummedewerker (en collega) worden geroepen.

De museummedewerker zal jou en de kinderen meenemen naar een ontvangstruimte, zich voorstellen aan de kinderen en hen naar de koffer met materialen vragen.

Ondertussen geeft de tweede museummedewerker een instructie aan de begeleidende ouders over het activiteitencircuit dat de leerlingen gaan uitvoeren. Bij elke activiteit horen verschillende materialen en is een begeleidende instructiekaart aanwezig.

De medewerker legt de kinderen uit wat ze straks gaan doen in het museum: ze gaan in groepjes zes verschillende activiteiten uitvoeren op verschillende plekken in het museum.

2. Het activiteitencircuit (60 minuten)

De activiteiten en voorwerpen in het circuit houden verband met de collectie van het museum en de museumkoffer op school. De opdrachten zijn actief en prikkelen de verschillende zintuigen en doen een beroep op de vaardigheden van de leerlingen.

De leerlingen zijn op school al in zes groepjes verdeeld, met een begeleidende ouder. Ieder groepje begint bij een activiteit. Je krijgt van de museummedewerker te horen hoeveel minuten de activiteit duurt en welk signaal er wordt gebruikt voor het wisselen. Op dat moment worden de materialen weer keurig achtergelaten voor de volgende groep en gaat ieder groepje naar de volgende activiteit volgens de aangegeven route.

Belangrijk voor de begeleidende ouders, om het circuit goed te laten verlopen:

- Laat de kinderen waar mogelijk zitten, dit geeft rust.
- Start iedere activiteit met het voorlezen van de opdrachtkaart.
- Houd de aangegeven route aan en ga pas naar de volgende activiteit als de tijd om is.

De museummedewerkers lopen tijdens dit activiteitencircuit rond en zullen zowel de begeleidende ouders als de kinderen daar waar nodig ondersteuning bieden. Van jou als docent wordt verwacht dat je let op een goede/tijdige doorstroom en op de orde.

3. Afsluiting (10 minuten)

Aan het eind van het activiteitencircuit gaat iedereen weer terug naar de ontvangstruimte. De museummedewerker houdt een korte nabespreking met de kinderen. Omdat de museummedewerker zo blij is dat de koffer gevonden is, mogen de leerlingen de koffer nog wat langer in hun klas houden. Je krijgt de koffer weer mee terug om op school in te zetten voor het vervolg van de lessen!

LES 4: DINGEN VAN VROEGER VAN THUIS

Doel

Leerlingen begrijpen dat je zowel in een museum als thuis dingen bewaart.

Tijdsduur

Samen met module 5 naar keuze 1 tot 4 weken.

Organisatie voor dit onderdeel

De leerlingen nemen allemaal een bijzonder voorwerp van thuis mee.

Gedurende de 1 tot 4 weken nemen de kinderen voorwerpen van thuis mee. Het kringgesprek (onderdeel 2) kan dus iedere dag plaatsvinden met andere voorwerpen.

4.1. Kringgesprek: nabespreking van het museumbezoek

- Wat hebben de kinderen allemaal gezien en gedaan in het museum?
- Wat viel ze op in het museum?
- Hebben ze dingen uit de koffer herkend?
- Wat vonden ze het mooiste?
- Wat is nu eigenlijk een museum?

Bespreek vervolgens met de kinderen dat niet alleen een museum bijzondere dingen van vroeger bewaart, maar dat iedereen dat eigenlijk doet. Bij alle kinderen thuis zijn bijzondere dingen van vroeger die worden bewaard omdat het oud is, of heel mooi, of omdat er een bijzonder verhaal aan vast zit, of....

Vraag alle kinderen of ze iets van thuis mee willen nemen waarvan zij vinden dat het in een museum zou passen.

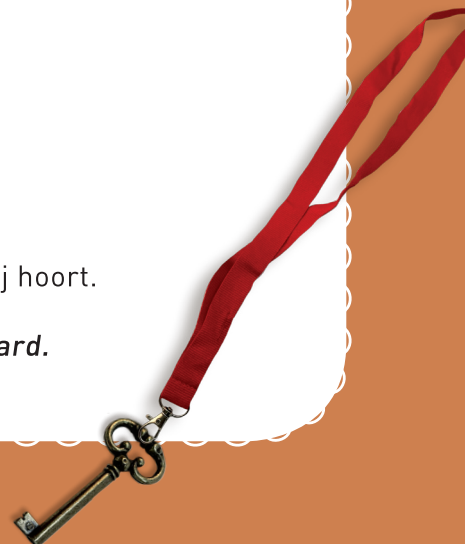
4.2. Kringgesprek: dingen van vroeger van thuis

a. Bekijk gezamenlijk een of meerdere meegebrachte voorwerpen:

- Wat is het?
- Hoe voelt het?
- Hoe ziet het eruit?
- Waar kun je het voor gebruiken?

De kinderen die het hebben meegebracht, vertellen het verhaal dat erbij hoort. Kinderen kunnen elkaar vragen stellen.

Conclusie: dingen vertellen iets over mensen en worden daarom bewaard.

b. De meegebrachte voorwerpen zijn om een of andere reden bijzonder. Daarom hebben ze vaak een bijzonder plekje in huis; op de kast, in de vensterbank of op de salontafel. Soms zijn dingen voorzichtig opgeborgen in een kast of een doos. De kinderen vertellen waar het meegebrachte voorwerp in huis wordt bewaard.

Conclusie: dingen die bijzonder zijn, worden thuis 'tentoongesteld' of op een speciale plek bewaard.

Suggestie: richt een museumtafel of museumkast met 'bijzondere dingen' in.

c. Als er een dag geen nieuwe voorwerpen zijn meegebracht of er juist veel voorwerpen zijn: Wat hoort bij wat?

Een aantal van de meegebrachte voorwerpen kan met elkaar in verband gebracht worden. Dat kan te maken hebben met het gebruik; gereedschap voor huis, tuin of keuken. Maar ook met vorm of omvang. Zijn het voorwerpen waar iets in past of waar iets in wordt bewaard? Zijn ze groot of klein? Welke combinaties kunnen de kinderen maken?

4.3. Speel- en werklessen

Voor de verschillende hoeken in de klas zijn digitale speel- en werklessen bijgeleverd. Zie hiervoor het digitale katern werklessen op de bijgeleverde usb-stick.

LES 5: HET MUSEUM OVERGISTEREN IN DE KLAS

Doel

Leerlingen presenteren hun 'bijzondere dingen' in een tentoonstelling

Tijdsduur

Samen met module 5 naar keuze 1 tot 4 weken.

Organisatie voor dit onderdeel

Eventueel ouders uitnodigen voor museumbezoek in de klas
Koffer bij museum/marktplaats afleveren

U kunt de hoeken in de klas aanpassen zodat de kinderen zich in een museum wanen. Richt iedere hoek bijvoorbeeld in als een museumruimte: kassa/ontvangstruimte, museumwinkel, werkruimte van het museum (depot), tentoonstellingsruimte(n), enzovoorts.

5.1. Kringgesprek: het maken van een tentoonstelling

a. Wat weten de kinderen nog van het museumbezoek?

- Wat was er te zien, direct toen ze binnenkwamen (hal, kassa, ...)?
- Hoe waren de spullen neergezet?
- Welke dingen stonden bij elkaar?
- Kon je goed zien waarvoor iets werd gebruikt?

b. Hoe kun je dingen tentoonstellen?

- Kleur bij kleur.
- Vorm bij vorm.
- Op onderwerp of thema.
- Welke voorwerpen die de kinderen hebben meegebracht passen bij elkaar?

c. Wat hebben we nodig om mensen naar onze tentoonstelling te laten komen?

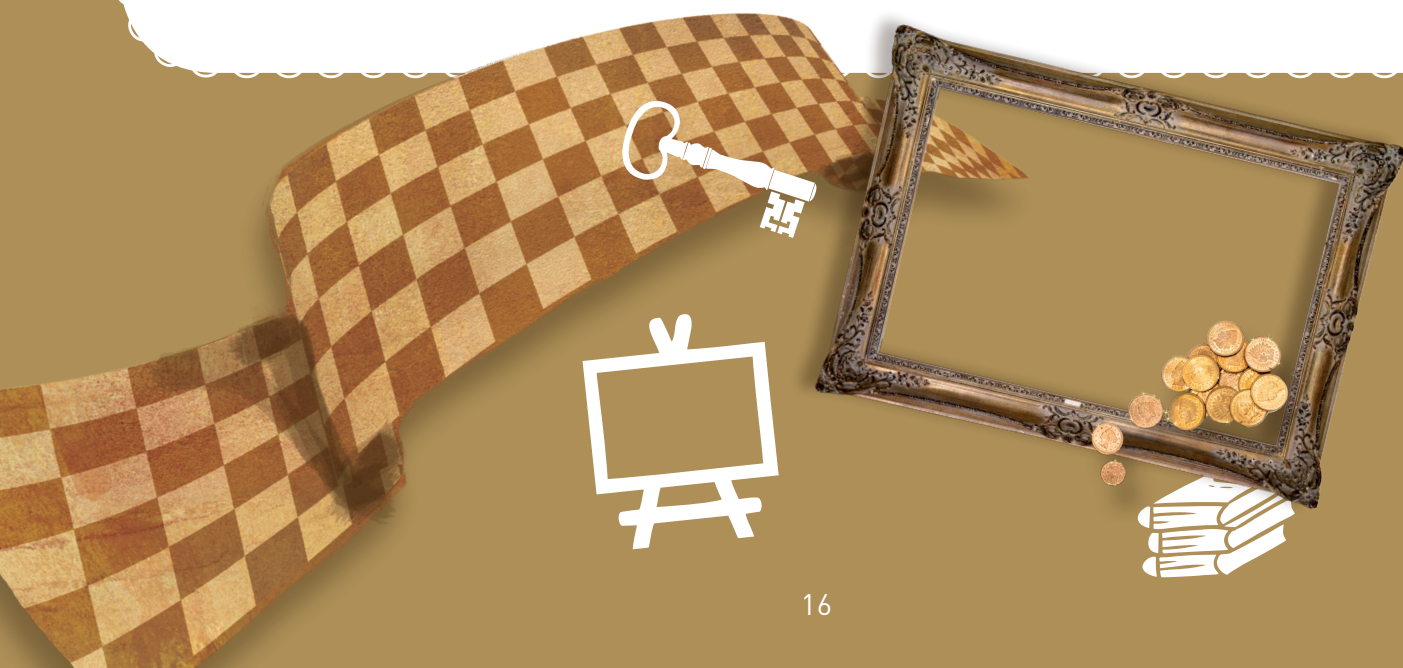
- Folder
- Catalogus
- Naamkaartjes bij de voorwerpen.
- ...

5.2. Speel- en werklessen

Voor de verschillende hoeken in de klas zijn digitale speel- en werklessen bijgeleverd. Zie hiervoor het digitale katern werklessen op de bijgeleverde usb-stick.

5.3. Gasten in het museum!

Nodig ouders of andere belangstellenden uit om het museum *OVERGISTEREN* in de klas te bezoeken.

BIJLAGE 1: WOORDENSCHATKAARTJES

Basiswoorden:

De koffer

Het planbord

De sleutel

Het keycord

De folder

De handschoenen

Het meetlint

Het vergrootglas

De pincet

De schoonmaak-
kwast

De poetsdoek

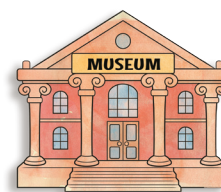
De tube lijm

De pot

De scherf

Het museum

De zaal

De ingang

De kassa

Het voorwerp

De foto

Het boek

Plus-woorden:

De schilderijlijst

De museum-
medewerker

De garderobe

De tentoonstelling

De vitrine

Bijzonder

BIJLAGE 2: INFORMATIE VOOR BEGELEIDENDE OUDERS

Voor de ouder/verzorger,

Fijn dat u zich heeft aangemeld als begeleidende ouder voor het museumbezoek van onze klas op zelf datum invullen. Dit bezoek is onderdeel van het lesproject *OVERGISTEREN*, waarin het begrip 'museum' centraal staat. De leerlingen hebben bij de start van het lesproject een mysterieuze koffer met voorwerpen en materialen van een museummedewerker gevonden. De leerlingen hebben ontdekt bij welk museum de koffer hoort en gaan hem terugbrengen naar de museummedewerker.

In het museum

Als dank voor het terugbrengen van de koffer mogen de leerlingen het museum bezoeken. Ze zullen hier een aantal activiteiten doen. Dit bezoek duurt ±90 minuten.

Wat wordt er van u verwacht in het museum?

Na een introductie door de medewerker van het museum gaan de leerlingen in het museum een circuit met zes activiteiten volgen. De leerlingen zijn op school al in zes groepjes verdeeld. Het is uw taak om een groepje langs de activiteiten te leiden.

In het museum ontvangt u een plattegrond met daarop de route van de activiteiten en de daarvoor benodigde materialen. Bij elke activiteit vindt u een instructievel waarop precies staat aangegeven wat de leerlingen moeten doen en hoe de activiteit werkt. Na tien minuten loopt u met het groepje kinderen door naar de volgende activiteit.

Na 60 minuten, als u alle activiteiten heeft gedaan, gaat u met uw groepje weer terug naar de ruimte waar de introductie heeft plaatsgevonden. Daar zal de museumles gezamenlijk worden afgerond.

Belangrijke informatie om het circuit goed te laten verlopen

- Laat de leerlingen bij iedere activiteit zitten, dit geeft rust.
- Start iedere activiteit met het voorlezen van de opdrachtkaart. Haal pas daarna de bijbehorende voorwerpen tevoorschijn.
- Volg de aangegeven route.
- Ga pas naar de volgende activiteit als de tijd om is.

Door de leerkracht in te vullen:

WAT Begeleiding bezoek aan het museum voor lesproject *OVERGISTEREN*

WAAR

WANNEER Datum: Tijd:

VERZAMELEN Waar: Tijd:

BIJLAGE 3: MUSEUMREGELS

1. In het museum mag je praten en lachen. Liever niet schreeuwen. Er zijn ook andere mensen in het museum.
2. Loop rustig. Je hebt genoeg tijd om alles te zien!
3. Mobieltjes uitzetten. Deze heb je in het museum helemaal niet nodig.
4. Hang je jas en tas op in de garderobe.
5. Eet en drink alleen in de museumtuin.
6. Kijk naar de schilderijen en voorwerpen. Raak ze alleen aan als de museummedewerker je daar toestemming voor geeft.
7. Luister goed naar de aanwijzingen van je juf, meester, museummedewerker of ouder.

SUGGESTIES VOOR SPEEL- EN WERKLESSEN

In dit digitale bestand vind je suggesties voor speel- en werklessen die je als verschillende hoeken kunt inzetten gedurende de weken dat je *OVERGISTEREN* in je lesprogramma behandelt.

Voor sommige speel- en werklessen is het benodigde materiaal digitaal meegeleverd in dit lespakket. In dat geval staat dit bij de betreffende speel- en werkles vermeld.

Sommige suggesties passen met name goed bij les 1, die voorafgaat aan het museumbezoek. Andere suggesties passen bij verschillende lessen. Dit staat per hoek aangegeven. Je kunt hoeken en suggesties naar eigen inzicht aanpassen.

1. Lees- en schrijfhoek

Speel- en werklessen of kringmoment bij les 1 als voorbereiding op het museumbezoek

- Ophangbriefje maken (letters stempelen): Koffer gevonden!
- Email schrijven aan het museum: de koffer is gevonden.

Speel- en werklessen of kringmoment die bij verschillende modules passen

Groep 1 & 2

- Werken met de woordkaarten. Zie digitaal bestand 1.1 'woordkaarten'.
- Werken met de woordplaten. Zie digitaal bestand 1.2 'woordplaten'.

Groep 2

- Werken met de stempelkaarten. Zie digitaal bestand 1.3 'stempelkaarten'.
- Werken met de leesrups. Zie digitaal bestand 1.4 'leesrups'.
- Werken met de PLUS woordkaarten/stempelkaarten/woordplaten. Zie digitaal bestand 1.5 'PLUS woordkaarten/stempelkaarten/woordplaten'.
- Naamkaartjes (eigen naam van de leerling) maken (stempelen) bij het eigen voorwerp van de leerling (les 4).
- Woordkaarten van de (meegebrachte) voorwerpen stempelen.
- Entreekaartjes schrijven/stempelen.
- Foldertjes stempelen.
- Foto's maken van de voorwerpen, tekst erbij laten maken.
- Themaboek maken.
- Excursieboek maken.
- Boeken lezen. Een aantal boeken zijn bijgeleverd in de koffer. Zie verder de boekenlijst in deze handleiding met extra suggesties voor boeken die bij dit thema passen.

2. Verfhoek

Speel- en werklessen bij les 1 als voorbereiding op het museumbezoek

- Affiche schilderen: voorwerpen uit de koffer naschilderen/welk museum gaan we bezoeken/wie gaan we daar zien?

Speel- en werklessen die bij verschillende lessen passen

- Schilderijlijst: de lijst in de koffer is leeg! Schilder je eigen schilderij dat past in de lijst.

3. Knutselhoek

Speel- en werklessen die bij verschillende lessen passen

- Sokkeltjes van dozen maken om het meegebrachte voorwerp op tentoon te stellen (lessen 4 en 5).
- Pot kleien.
- Affiche tekenen. (zie ook suggestie verfhoek)
- Entreekaartjes voor het museum knutselen/tekenen.

4. Museumhoek

Speel- en werklessen die bij verschillende lessen passen

- Voorwerpen (uit de koffer en zelf meegebracht) tentoonstellen (met woordkaarten erbij).
- Rollenspellen: kaartverkoop; museummedewerker, museumwinkel.
- Voorwerpen ordenen of groeperen al dan niet met woordkaarten erbij; wat hoort bij elkaar?

Tip: Bouw de huishoek om tot museumhoek, zo kunnen bovenstaande suggesties op een interactieve manier worden uitgevoerd zonder extra ruimte te hoeven creëren in de klas.

5. Ontdekhoek

Speel- en werklessen die bij verschillende lessen passen

- Werken met het museumgereedschap uit de koffer: vergrootglas, pincet, meetlint, handschoentjes, schoonmaakkwastje.
- De gelijmde pot die in de zandtafel wordt gevonden kan hier worden schoongemaakt met het kwastje.

6. Verteltafel

Speel- en werklessen die bij verschillende lessen passen

- Nijntje in het museum. Bijgeleverd in de koffer.
- Muis in het museum.
- Kobe maakt een museum.
- Boek: Prinses Arabella in het museum. Bijgeleverd in de koffer.
- Boek: De stip. Bijgeleverd in de koffer.
- Foto's van het museumbezoek tentoonstellen.
- De digitale kijkplaat 'Het museum' bekijken en daar over in gesprek gaan. Zie digitaal bestand 6.1 'Het Museum'.

7. Bouwhoek

Speel- en werklessen die bij verschillende lessen passen

- Bouwen van een museum met blokken (een groot en mooi gebouw).

8. Zandtafel

Werklessen die bij verschillende lessen passen

- Oude voorwerpen in het zand verstoppert. Kinderen deze laten opgraven en afpoetsen.
- Naast de zandtafel een ander tafeltje zetten waar de spullen op verzameld kunnen worden en eventueel gelabeld kunnen worden. Na de werkles zou dit in de kring nabesproken kunnen worden om zo ook de andere leerlingen te betrekken bij de activiteit. Andere leerlingen die de activiteit nog moeten uitvoeren hebben zo al een kort voorbeeld gehad.

Tip: Vraag oud serviesgoed aan ouders

9. Ontwikkelingsmateriaal (werkjes uit de kast)

Werklessen die bij verschillende lessen passen

1. Knijperkaarten (relaties voorwerpen, aantallen, omvang, etc.).
2. Werken met kralenplankkaarten. Zie digitaal bestand 9.1.
3. Memoryspel: het museum. Zie digitaal bestand 9.2.
4. Kijkplaat 'het museum'. Zie digitaal bestand 6.1 'Het Museum'.
5. Met mozaïek of vergelijkbaar ontwikkelingsmateriaal eigen kunst laten maken.

10. Buitenactiviteiten

Speel- en werklessen die bij verschillende lessen passen

- Oude voorwerpen in de zandbak verstoppert. Kinderen deze laten opgraven en afpoetsen met het schoonmaakkwastje.
- Spel 'Museum en school' (werkwijze Lekker- en Viesland). Kies één tikker uit. Spreek met elkaar af waar 'Museum' en waar 'School' is. De tikker gaat in het midden staan. De rest gaat in 'school' staan. De tikker roept een woord wat te maken heeft met de school of het museum. Horen de leerlingen een woord dat met museum te maken heeft dan proberen ze naar 'museum' te rennen. De tikker probeert deze kinderen te tikken. Ben je getikt, dan word je de nieuwe tikker.

EXTRA BOEKSUGGESTIES

Kleuterboeken die aansluiten bij het thema *OVERGISTEREN*:

Museum:

Brammert en Tissie op museumbezoek (Gabriëlle Vincent. Casterman, 2003)
Kunstmuseum / prentenboek

De koning, de kip en de dief (Catharina Valckx. De Harmonie, 2002)
Schilderkunst / poseren / prentenboek

Krokodil en het meesterwerk (Max Velthuijs. Leopold, 1991)
Schilderij schilderen / prentenboek

Tom en de dinosaurussen in het museum (Ian Whybrow. Mercis, 2005)
Tom en zijn dinosaurussen gaan naar het museum waar ze veel te weten komen over de Romeinen en Egyptenaren / prentenboek

Zoé en Theo bij de dino's (Catherine Metzmeijer. Casterman, 2003)
Op bezoek in een dinosaurussenmuseum / prentenboek

Het museum (Serie De Kijkdoos nr. 10)
Informatief boek voor jonge kinderen over verschillende musea.

Leonardo kijkt kunst (Joris Denoo. Malmberg, 2005)
Leonardo gaat met zijn klas naar het museum. Groep 3

Gereedschap:

De jaren '50 (Jack Botermans / Wim van Grinsven. Terra Lannoo, 2005/2007)
Overzicht in foto's over het dagelijks leven in de jaren '50. Dagelijkse voorwerpen uit de huiselijke omgeving (speelgoed, keukengerei, schoolspullen, de radio, stofzuiger)
Boek voor volwassenen, maar prima kijkboek voor kleuters. Aanrader!

Verzamelen / tentoonstellen:

Gratis toegang! (Mick Manning & Brita Granström. Ploegsma, 2002)
Ideeënboek voor het zelf inrichten van tentoonstellingen. Voor inspiratie.

De verzamelschool (Adam Dahlin. De Groenhazepers, 2006)
Thomas wil dolgraag iets verzamelen, maar zijn buurman Piet verzamelt alles al / prentenboek.

